

4. Варій М. Й. Основи психології і педагогіки : підручник. Львів : Вид-во Львів. політехніки, 2017. 547 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-300-5-59>

АВТОРСЬКИЙ КІНЕМАТОГРАФ: ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ТА ОСНОВНИХ ХАРАКТЕРИСТИК

Погасій С. М.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії третього курсу спеціальності 034 – Культурологія

кафедри мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін

Міжнародний гуманітарний університет

м. Одеса, Україна

Виникнення теорії авторства в кіно пов'язано з теоретичним осмисленням, яке зародилася у Франції в 1950-х роках так званої «Нової хвилі» та поширилась у працях французьких кінокритиків та кінодіячів, що групувалися навколо заснованого 1951 журналу «Кайє дю сінема». А. Базен, Ж.-Л. Годар, Ж. Ріветт, Е. Ромер, Ф. Трюффо, К. Шаброль у своїх публікаціях виступили проти «індустріалізації кінематографу, недоліків конвеєрної студійної системи, диктату продюсерів та орієнтації на смаки пересічного (як найчисленнішого й тому економічно привабливого) глядача. Натомість, обстоювалося право режисера (як ключової фігури кінопроцесу, автора – творця фільму) на творчу свободу та втілення власного задуму. «Причина крилася в тому, що представники цієї течії виробили свій, унікальний, що характеризує їх художній кіно-стиль, «почерк», який простежувався у всіх їхніх картинах. Це тисячі картин різних жанрів з яскраво вираженими авторським поглядом і авторською манерою оповіді режисера» [3, с. 126]. Саме поняття «авторське кіно» було сформовано у 1954 році кінокритиком Ф. Трюффо. Воно було прийнято його французькими колегами, а пізніше підтримано в Німеччині і поступово стало визнаним у світовому кінематографічному суспільстві.

Формування концепції «авторства» в кіно, становлення «Арт-сінема» як міжнародного явища, його максимальна популярність збіглися з тим періодом, коли працювали Фелліні, Антоніоні, Бертолуччі, Пазоліні, Вісконті, Бергман, Годар, Трюффо, Рене, Тарковський, Вендерс, Херцог, Фассбіндер. Тому історично склалося, що класичне, еталонне уявлення

про авторське кіно безпосередньо пов'язано і асоціюється з творчістю цих режисерів. Тим більше, що своє наукове обґрунтування воно отримало в цей період на основі їхніх картин. Проведений кінознавцями аналіз робіт цих кінематографістів дозволив виокремити їх узагальнений підхід до створення твору, систему поглядів на його побудову. Таким чином, дослідники кінематографа сформулювали основну теорію, відповідно до якої до сих пір визначається: чи стосується конкретний фільм до числа авторських чи ні. «За деякими визначеннями до авторського кіно відносяться кінофільми, у яких художньо-естетичні та ідейно-інтелектуальні, філософські аспекти виразно домінують над комерційними цілями кінотворництва. Такі кінострічки переважно є результатом значної творчої незалежності автора-режисера та його особистісного бачення теми або проблеми. Тобто в основі моделі авторського кіно є те, що режисер фільму виступає як повноправний автор твору, як особа, яка несе відповідальність за картину в цілому. Подібна функція режисера реалізується у знімальному процесі. Тобто режисери не допускаючи втручання сторонніх в авторську ідею фільму, ставилися до кіно як до можливості сконструювати «реальність» за своїми правилами, орієнтуючись виключно на своє індивідуальне самовираження, прагнучи, висловити свою думку про світ, глибоко досліджувати життєві явища, художники відволікалися від пошуку конкретної форми, жанрової моделі, в якій вони втілюють задум» [2, с. 65]. При цьому – іноді отримана форма часто має багатозначний і несподіваний вигляд.

Авторського кіно передбачає глибший зміст і більшу свободу стильового вираження в порівнянні з комерційним кіно, проте не будь-який фільм, знятий режисером із достатньою мірою творчої свободи, можна віднести до авторського кіно. Адже формально «авторським» фільм може бути й у режисера доволі скромних талантів, який з цієї причини змушений задовольнятися співпрацею з кіностудіями, які дозволяють реалізувати авторську ідею за скромний бюджет. З іншого боку, високобюджетні й комерційно успішні стрічки можуть мати й серйозну, суспільно важливу тематику. Талановитий, відомий режисер цілком може претендувати на достатню свободу творчості, співпрацюючи з великою, відомою кіностудією та розраховуючи на значний бюджет. Результатом такої роботи може бути талановита, глибока за змістом й водночас комерційно успішна кінострічка. Межі між авторським і комерційним кінематографом іноді бувають доволі розмиті.

Зазвичай авторські фільми це кіно інтелектуальне, «не для всякого глядача. Тому ці фільми показують не у всіх кінотеатрах. Такі фільми хочеться переглянути кілька разів, тому що з першого разу все дрібниці вловити практично нереально. У цих фільмах багато символів» – зазна-

чає дослідник Є. Алієв [1, с. 135]. Авторське кіно являє собою певний цілісний спосіб думати. Він склався в досить стійку кінематографічну систему, що має ряд постійних ідеологічних, іконографічних та технологічних ознак. Авторське кіно сприймає кінематограф перш за все як мистецтво, духовну та інтелектуальну діяльність; безумовно виділяє фігуру режисера-учасника, контролюючого роботу свого винаходу на всіх її рівнях; використовує ім'я автора в якості бренду і свідоцтва відповідної творчої якості; зорієнтоване на проблемність, «на змогу вирішення засобами кіно серйозних філософських або соціальних питань»; курс на новаторство художніх форм зображення дійсності, на самобутність мови, захопленість неординарними стилістичними прийомами [4, с. 180]. Саме авторське кіно, на нашу думку, змушує глядача задуматися над своїм життям, над своєю поведінкою і над тим, що відбувається навколо нього.

Література:

1. Алієв Є. Авторський кінематограф та його особливості. *Науковий вісник. Серія «Філософія»*. Харків : ХНПУ, 2018. Вип.50. С. 132–137.
2. Кохан Т. Проблема авторського кіно: від класичного досвіду до сучасних пошуків. *Культурологічна думка*. 2017. № 11. С. 60–67.
3. Погребняк Г. Феномен авторства в кіномистецтві: традиції і сучасність. *Науковий вісник Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені І. К. Карпенка-Карого*. 2015. № 16. С. 124–128.
4. Погребняк Г. П. Функціонування режисерських моделей авторського кіно в культурно-мистецькому просторі міжнародних кінофестивалі. *АРТ-платФОРМА*. 2021. Т. 4. № 2. С. 164–188.